

LBRIS

We know
books

IOAN DAN

CAVALERII

BUCUREȘTI, 2026

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României**DAN, IOAN****Cavalerii** / Ioan Dan. - București : Editura Daksha, 2026

ISBN 978-630-6784-08-0

821.135.1

Copyright © 1975 Ioan Dan**Copyright © 2026 Editura DAKSHA - Mysterium Books srl**

Toate drepturile aparțin în exclusivitate editurii DAKSHA.

Este interzisă, conform legii, reproducerea integrală sau parțială - pe orice cale - a conținutului cărții, fără acordul scris al editurii.

Editura Daksha

0726.334.721

comenzi@edituradaksha.ro

www.edituradaksha.ro

Editor: Sorin Hurmuz

CUPRINS

CAPITOLUL 1	9
CAPITOLUL 2	47
CAPITOLUL 3	91
CAPITOLUL 4	125
CAPITOLUL 5	163
CAPITOLUL 6	191
CAPITOLUL 7	219
CAPITOLUL 8	255
CAPITOLUL 9	279
CAPITOLUL 10	287
CAPITOLUL 11	307
CAPITOLUL 12	327
CAPITOLUL 13	351
CAPITOLUL 14	371
CAPITOLUL 15	397

CAPITOLUL 1

Bătrânii valahi știau cândva un cântec de slavă închinat drumului care duce de la Sighișoara către Alba-Iulia. Drum vechi cât veacurile, păstrat cu șfintenie de băștinași. Harnicii soldați din Legiunea a Treisprezecea Gemina, ajutați de dacii localnici, i-au pus primele rosturi de-a lungul Târnavei Mari, acea doamnă grațioasă între apele Transilvaniei. Străjuite de dealuri atât pe dreapta cât și pe stânga, apa și drumul se încolăcesc domoale prin luncile nu prea largi, iar satele multe se strâmtorează în jurul lor, sau se ridică semețe pe coastele repezi. Casele spoite în alb sau albastru, cu baticuri de țiglă roșie, cu nelipsita floare de mușcată la ferestre, cu pridvoarele frumos lipite și largi, cu grădinile folosite până la amănunt, cu șanțuri curate, peste care podiștile de lemn fac legătura spre ulițe, aduc o notă de căldură cochetă acestor locuri binecuvântate. Troițele, multe la cap de hotare, cioplite cu mihală în lemn, sunt frumoase ca femeile despuiate. Ele nu despart gliile una de alta, ci mai degrabă sunt locuri de închinăciune și meditație, sau locuri de slujbe când întârzie ploile. Obiceiuri vechi, rămase de la străbunii daci. Orașele Sighișoara, Dumbrăveni, Mediaș și Blaj, presărate de-a lungul vechiului drum, au păstrat în gospodăria migăloasă

a grădinilor întregul parfum al satului, chiar dacă mândrele case și-au adăugat caturi îndreptate spre mărire. Aici, aerul dulce nu are uscăciunea celui de câmpie și nici umezeala greoaie din locurile muntoase. Dealurile înalte și-au retras pădurile spre creste, iar lanurile cu bucate sănătoase înaintează voinicește până în umbra copacilor. Viile nesfârșite, cuprinse de semeția înălțimilor, sau îmbătate de soare, se saltă într-un picior la vreme de vară, plesnind de sănătate trufașă. Doar toamna, când rodul greu ca sânul doicilor le obosește, se lasă cumiți peste strugurii galben-aurii, mari cât iepuroaicei fătate. Atunci, pe coastele dealurilor fiecare zi pare o sărbătoare, iar desfrâul roadelor nu mai cunoaște margini. Pe timp de căldură, diminețile semețelor dealuri sunt limpezi ca dragostea de mamă. Dar seara, înălțimile picotesc ameteite de mirosna vegetației, ca bătrânii pierduți în amintirile multe. Ele domină liniștea locurilor și tresar doar în toiul verii când ploile cad vesele, iar norii se înjură între ei și se bat cap în cap ca berbecii. Clima blândă, apele domoale, cumpătate la mers, parcă îndoite spre meditație, dealurile care curg fără întrerupere în două șiruri paralele, oamenii cu gesturi calme, cu vorba molcomă, completează un tot liniștit, plin de farmec.

În dimineața zilei de 29 martie a anului 1599, salvele de tun făcură să tresară dealurile până departe și multă vreme ele nu mai avură liniște. Dieta din Mediaș primi cererea de abdicare a lui Sigismund Báthory și îl proclamă principe al Transilvaniei pe Andrei Báthory. Schimbarea petrecută între cei doi veri

nu părea să aibă însemnătate decât pe plan local, dar se dovedi curând că lucrurile stăteau cu totul altfel.

Câteva ceasuri mai târziu, pe vechiul drum care duce de la Mediaș către cetatea Alba-Iulia, se legăna domol o trăsură cu însemne princiare. La spatele ei, un șir lung de călăreți, oșteni și nobili, forma alaiul. Sigismund, cu fața mai palidă ca de obicei, părea trist și îngândurat, spre deosebire de noul principe care încerca nu fără eforturi să-și ascundă bucuria. Ziua era frumoasă, iar din pământul proaspăt arat se ridicau aburi în fuioare lungi.

Cei doi veri nu semănau între ei. Mai mare cu câțiva ani, Sigismund era înalt și subțire, cu fața măslinie, parcă bronzată. Părul căzut în plete bătea ușor spre galben, aducând feței o strălucire aparte. Liniile moi din jurul gurii și ochii melancolici nu arătau o fire voluntară, ci mai degrabă una aplecată către visare. Andrei se dovedea ceva mai scund, mai legat. Părul bălai, ușor ondulat, îi încadra fața rotundă, cu mici semne de îngrășare timpurie, cu osânză în jurul ochilor albaștri-verzui. Măinile grăsuțe, cu palmele ca niște pernițe și formele rotunde care se ghiceau sub îmbrăcămintea frumoasă te duceau cu gândul spre pictura lui Rafael. Noul principe își păstrase haina lungă de cardinal, măiestrit ajurată pe la poale și tivită cu fir de aur. O cruce mare, bătută în nestemate, legată cu lanț gros, îi ajungea până spre brâu.

— Pari îngândurat, vere, spuse cardinalul dând glasului său o notă voit aplecată spre grijă.

— Nu. Nu chiar îngândurat, răspunse fostul principe. Simt mai degrabă o apăsare pe care nu mi-o pot explica.

— Să fie oare unele părerii de rău pentru lepădarea domniei-voastre de tronul Transilvaniei?

Întrebarea cardinalului îl nemulțumi.

— Părerii de rău? zise ascunzându-și supărarea. Nu cred. Când vor apărea, nimic nu mă va opri să mă întorc aici, așa cum ne-a fost înțelegerea.

Auzind asemenea vorbe, Andrei nu-și putu înfrâna o tresărire abia vizibilă, iar pe fața lui apărură o nuanță de mânie. Totul fu ca o părere. Suficient însă pentru ochiul ager al lui Sigismund.

— Cred că nu te-ai sfii să-mi dorești moartea dacă s-ar întâmpla să mă întorc.

— Doamne iartă-l! spuse cucernic Andrei. Oare se cuvine să-i vorbești astfel unui slujitor al bisericii?

— O! zâmbi Sigismund cu dispreț rău ascuns. Doar Suntem între noi, vere. De mine nu trebuie să te ferești. Familia Báthory își are și ea „podoabele” ei, ca orice familie mare. Eu sunt nehotărât și pripit, dar îmi plac armele și oamenii viteji. E un merit al meu că-mi recunosc niște cusururi. Domnia-ta ești lacom și fățarnic. Nu! Nu mă întrerupe! Doar nu ne aude nimeni. În zilele noastre un mare prelat lipsit de fățarnicie ar fi ca războinicul fără arme. Ești viclean și nu iubești oamenii. Ești tânăr, zău, chiar prea tânăr pentru atâta fățarnicie. Noi doi nu ne-am iubit niciodată, dar am fi putut să ne respectăm. Te prefaci îndurerat ascultându-mă, cu toate că nu e cazul. Nobila noastră familie a reușit de minune să mă convingă a-ți preda scaunul principatului. Mâine plec. Peste trei zile voi fi dincolo de graniță, iar peste o săptămână, mult prea departe pentru a-ți mai face griji în privința mea. Vei domni însă cu teama în suflet,

gândindu-te că aș putea să mă întorc și n-ar fi de mirare, încheie Sigismund fără să-i treacă prin minte că din clipa aceea se afla sub amenințarea morții.

— Ah, vere, sunt adânc mâhnit ascultându-ți vorbele de ocară! zise cardinalul încercând să dea glasului său cât mai multă tristețe.

— Ei, la naiba! se mânie Sigismund. Ți-aș fi acordat respect și prietenie, dacă după asemenea vorbe de ocară m-ai fi poftit să încrucișăm săbiile.

— Dumnezeu oprește vărsarea de sânge, răspunse tânărul principe. Ne vom ruga, vere, pentru păcatele voastre.

— N-am nevoie, dar te înțeleg. Domnia-ta nu vei avea niciodată prieteni.

— Îl am pe Dumnezeu.

— Pe Dumnezeu? se miră Sigismund. Atunci de ce ai râvnit la titlul de principe? De ce mi-ai pus toată familia pe cap? De ce nu ai rămas un simplu cardinal?

— Căile Domnului sunt mari și minunate, iubitul nostru văr.

— Așa e! Domnia-ta vei ajunge departe folosind numele Domnului, sau te vei poticni curând. Eu am condus poporul Transilvaniei cu sinceritate. Domnia-ta vii cu ipocrizie. Sunt curios până unde vei merge. Ipocrizia ajută uneori să-i păcălești pe câțiva din jurul tău, însă un popor... Nu uita că ești străin de principat. Că ești cetățean polon. Că numai prin bunătate și dragoste îți vei apropia poporul.

— Sau prin forță și oprești, zâmbi pentru prima oară cardinalul.

— Poate. Și eu m-am gândit uneori la forță. De fapt, am și avut-o. Domniei-tale îți lipsește.

— Domnul ne-a dat în schimb alte haruri, de care nu ați avut parte, dragă vere, spuse cardinalul mios.

— Care?

— Finețea și inteligența.

— Ah, ah! scâpără de mânie Sigismund. Iată că începi să-ți dai arama pe față. Dacă nu ne batem azi, voi fi nevoit să te ciomăgesc în văzul oștenilor și al nobililor din alaiul nostru.

— Te-ai cam aprins, vere, uitând că-i vorbești principelui Transilvaniei, râse batjocoritor cardinalul. Doar sângele nostru comun mă oprește de la unele măsuri care s-ar impune.

Sigismund îl privi uluit. Cu câteva ceasuri înainte fusese un stăpân puternic. Nimeni nu-l silise la abdicare, chiar dacă se urziseră în jurul său asemenea planuri. Acum, se afla neputincios în fața unei lepădături.

„Degeaba mă împăunez în fel și chip, gândi el. Acest popă a fost numai lapte și miere până când mi-a luat întreaga putere din principat. Iată că ipocrizia lui m-a păcălit de minune. Să fie oare drumul acesta mai bun?”

Vorbele cardinalului îl scuturară din gândurile acelea.

— Nu vom da curs mâniei, dragă vere, mai ales că îți înțelegem tristețea.

— Tristețe? râse fostul conducător al principatului, încercând să-și ascundă supărarea. Nici vorbă! Ba chiar mă bucur că nu-ți las o moștenire prea bună. Împăratul Rudolf al doilea ar dori să anexeze Transilvania la imperiu. Să știi că împăratul are

mâinile lungi. Ai să le simți cât de curând. Pe mine m-a însurat cu Maria-Cristina, ruda lor apropiată și cocota numărul unu a imperiului, fără a mă putea împotrivi. Abia acum am scăpat de ea, prin cedarea tronului Transilvaniei. Polonia, cu nobila noastră familie care te-a recomandat atât de călduros, urmărește să-și întindă stăpânirea peste noi, până la Dunăre. Turcii pregătesc oștire pentru ocuparea Transilvaniei înaintea polonilor. Tătarii sunt greu de oprit când se pornesc flămânzi prin aceste părți. Populația cea mare a principatului o formează valahii, pe care îi ținem destul de greu în iobăgie. Până și ungurii iobagi s-au mișcat spre răzvrătire. Sașii nu ne privesc binevoitori. Secuții au sărăcit cu totul. Nobilii sunt-dezbinați. Mulți dintre ei râvnesc la tronul principatului. Chiar și iubitul nostru unchi Bocskai. Mihai-vodă, domnul Țării Românești, e vasalul nostru. Un vasal primejdios. Lângă el te simți mic și neînsemnat. Acest Mihai-vodă e omul pe care îl urăsc și-l invidiez din toată inima. În luptele cu turcii și tătarii și-a câștigat atâta faimă încât strălucirea noastră a pălit cu totul. De multe ori m-am gândit că numele nostru ar fi căpătat mai multă fală dacă am fi luptat personal sub steagurile lui.

— Și ce te-a oprit? întrebă ironic Andrei.

Sigismund simți ironia cardinalului, dar trecu peste ea, dornic să-și lămurească niște gânduri mai vechi.

— Un singur lucru m-a oprit. Mihai-vodă e ca un copac uriaș. El prinde toată arșița soarelui. Sub coroana unui astfel de copac ar fi pătruns destul de rar câte o rază de lumină pentru mine.

— Ah, drace, Doamne iartă-mă! se înfurie cardinalul. Au ajuns cei din familia Báthory să-l invidieze pe un biet nespălat? Cine e acest Mălai-mare? Un golan. O biată pramatie...

— Poate, îl întrerupse gânditor Sigismund. Ai să te lovești de acest Mălai-mare. Ai să-ți rupi dinții în coaja lui.

— Mai vedem noi, răspunse cu dispreț noul principe. Domnia noastră va începe cu alungarea acestui Mălai-mare, iar Țara Românească va întregi stăpânirea Báthorylor.

— Sau invers, râse fostul principe. Cu toată viclenia domniei-tale, îți vor lipsi niște prieteni și un cancelar ca regretatul Iojica. Poate n-ar strica să faci alianță cu turcii. Acum sunt mai siguri decât împăratul Rudolf. Familia noastră te-a adus pentru asta?

— Ne vom ruga Domnului să ne lumineze calea, zise Andrei cu prefăcută evlavie, evitând să-și dezvăluie gândurile.

— Te va îndemna oare Dumnezeu spre legături cu păgânii? iscodi ironic Sigismund.

— Ne vom ruga, domnule, ne vom ruga, se închise și mai mult în sine Andrei.

— Roagă-te, vere! Eu nu sunt atât de evlavios dar m-aș fi rugat dacă mi-ar fi dăruit niște prieteni ca aceia de care se bucură Mihai-vodă. Cu ei alături nu aș fi renunțat la tronul principatului.

— Vorbă să fie! Am auzit despre acești lotri la curtea din Polonia. Niște neisprăviți fără avere, fără nume, care știu să țină în mâini o sabie sau un pistol. Ei bine, din aceștia sunt cu nemiluita oriunde.

— Ia seama, sfinția-ta! râse fostul principe. Acei

neisprăviți îți vor ieși mereu în cale și îți vor zădărnici planurile când nu le vor fi pe plac. Chiar în clipa de față s-ar putea să fie prin apropiere, gata să-ți ghicească cele mai tainice gânduri. Ei lovesc iute și fără greșeală, apoi dispar de parcă îi înghite pământul. Prin ei, Mihai-vodă e cel mai informat conducător din această parte a Europei. Despre schimbarea din principatul Transilvaniei turcii vor afla peste două săptămâni. Împăratul Rudolf, peste zece zile. Moldovenii peste trei. Brașovenii, care sunt atât de aproape, peste două. Dar domnul Țării Românești va ști în noaptea aceasta, înainte de a se face ziuă.

— Cine sunt acei prieteni ai lui Mihai-vodă? se interesă cardinalul îngândurat.

— Primul și cel mai de seamă ar fi domnul Cae Indru. Un tânăr înalt și frumos, cu ochii parcă adormiți. Cu mișcările moi ca de pisică aflată la pândă. Armele lui sunt șapte cuțite pe care le poartă la brâu într-o centură de piele. Când se află printre dușmani, aruncă atât de iute cuțitele și atât de fără greș încât ai crede că are ceva haruri diavolești. Uneori, adaugă la armele sale o sabie sau o spadă. În această parte a Europei nu cred să găsești un spadasin mai bun. În pădure adulmecă urma dușmanului mai bine decât lupul flămând. Iar șiretenia lui face cât toate celelalte haruri la un loc. Domnul Costache Caravană poate să aibă patruzeci sau cincizeci, sau numai treizeci de ani. La înfățișare seamănă cu un sac plin de grăunțe, așezat pe două buturugi. În luptă e sprinten ca un fulger. Pistoalele lui rar bat alături de țintă. Călărește o gloabă de armăsar cum n-am văzut altul mai slut. Căpitanul Király povestește că în luptele de la Giurgiu, domnul

Caravană căzuse din șa sub loviturile turcilor. Zambilica, armăsarul său, s-a ridicat în două picioare și a scos niște răgete ce nu erau de cal, sperind animalele dușmanilor. Apoi l-a prins pe stăpân cu dinții și l-a târât într-un loc ferit de primejdie. Chirilă Zece Cuțite e un tânăr cu fața veșnic aspră. Armele lui sunt zece cuțite. Le aruncă departe, iar cei care îl cunosc nu-și amintesc să-l fi văzut greșind o țintă. Ducu cel Iute seamănă mai degrabă cu o fată sfoasă. Când scoate sabia, roșește ca tânărul novice aflat la prima întâlnire de dragoste. Sub sabia lui au căzut răpuși marii spadasini Bindác z și Roco Perisini. Lor li s-au alăturat Petrache cel Mic, un ochitor fără pereche în lupta cu pistolul, Niță Praștie, un lungan tăcut, cu mâna ageră și grea, Sile Adormitu, părintele Grasa, vechi și cunoscut spadasin din Apus, Tufănel-fiul, Toroipan, Gălușcă și Ciripoi-fiul. Adunați laolaltă, valorează cât o oștire. În luptele cu turcii și tătarii, i-au adus domnului Țării Românești multe foloase. Iar secretele curții noastre au ajuns de multe ori la ei. Pe capetele lor au pus preț în aur mulți dintre dușmanii lui Mihai-vodă. Însă — fără folos. Acești cavaleri știu să se ascundă și să apară când te aștepți mai puțin.

— Sunt cumva lotrii care te-au răpit din cetatea Alba-Iulia?

— Chiar ei, se înveseli Sigismund. Iar dacă ar fi vrut să-i facă același neajuns marelui sultan al turcilor, nu văd cine i-ar fi oprit.

— Ah, ah! râse principele batjocoritor. De când ar venit în principatul Transilvaniei am auzit mereu vorbindu-se despre Mihai-vodă și despre cei care îl

slujesc. Parcă toată lumea s-a prostit și nu mai are ce discuta. Nu cred nimic din toată faima care s-a adunat în jurul lor.

Frumoasa trăsură lăsă în urmă Blajul, trecu peste podul de lemn dincolo de Târnava Mică, apoi caii se opintiră pe drumul ce urcă în pantă mare pe sub dealul numit de localnici Hula Blajului. Un deal înalt, semeț, asemenea unui munte. Pădurea bătrână ce-i ascundea coama se continua pe dealurile în lanț spre Crăciunelul-de-jos, Bucerdea grânoasă, Cisteiul românesc și Căpuș, făcându-se una până la malurile Mureșului. Sus către creastă, adăpostit sub coroanele copacilor mari, un călăreț urmări multă vreme cu privirea drumul trăsorii princiare. Era un bărbat înalt, cu fața limpede, frumoasă, parcă dăltuită, cu ochii molateci, ușor adormiți, cu umerii largi și brațele puternice, încheiate ca din greșeală cu palme și degete delicate ca ale femeilor. Îmbrăcămintea lui complet neagră, ca și pelerina, căpăta oarecare căldură de la albul imaculat al cămășii. „Hai, Vânt Sălbatec! se adresă armăsarului. Am văzut destul.”

Cal și călăreț se mistuiră printre copacii mari, urmând aceeași direcție cu trăsura princiară. Omul era Cae Indru.

Cu puțin înainte de asfințitul soarelui, trăsura ajunsese în curtea faimosului palat princiar din Alba-Iulia. Cei doi se despărțiră fără păreri de rău. Sigismund îi aminti vărului că se va întoarce curând. Cardinalul făcu un semn de binecuvântare asupra lui,

blestemându-l în gând, în timp ce frumoasa-i față exprima o mare blândețe. Noul principe se grăbi spre apartamentele îndelung pregătite de puzderia slujitorilor. Acolo își lepădă ținuta de drum pentru una cu multe bijuterii.

Când intră în sala tronului, mulțimea de curteni îl privi îngândurată, încercând să-i ghicească măcar o parte din intenții. Dar tânărul principe ținu o cuvântare scurtă, amestecată cu multe citate din Biblie, astfel că floarea nobilimii transilvănene se risipi către casă mai îngândurată ca oricând.

Rămas în cabinetul de lucru cu noul cancelar Naprágy și consilierul Toma Ciomârtan, principele dori să înceapă lucrările de politică ale principatului chiar din prima zi de domnie.

— Iată, domnilor, spuse ușor afectat, a venit vremea să-i dăm Transilvaniei orientarea care i se cuvine. Timpul nu ne îngăduie să facem amânări. Domnule Naprágy, purtăm amândoi haina bisericească. Domnia-ta ești episcop. Eu — cardinal. Nimic din ce nu-i place lui Dumnezeu nu se va întâmpla sub această nouă domnie. Dar, tot așa, nimic din gândurile noastre nu trebuie să ajungă în afara acestui cabinet, fără voia mea. Aranjamentele politice se pregătesc în taină și cu multă chibzuială. Domnule Ciomârtan, se întoarse către voinicul consilier, ești un supus bun și înțelept. Ne-ai fost recomandat cu multă căldură. Sfaturile domniei-tale vor găsi prețuire în fața noastră. Prin slaba cărmuire a vărului Sigismund, pe care îl iubim din toată inima, această provincie nu are o situație prea bună. Până când se vor limpezi apele, vom duce tratative cu turcii. Iată scrisoarea de

prietenie către Constantinopol. Semnează-o, domnule cancelar!

Naprágy tresări violent. Fața lui răvășită de timp se încreți brusc, asemenea unei pungi goale.

— Dar nu eu trebuie să semnez această scrisoare, ci principele Transilvaniei.

— Semnează, Naprágy! Ne-am gândit noi la toate.

— Nu! În felul acesta nu cred să ne înțelegem.

— O, dragul meu! zâmbi Andrei ascunzându-și mânia. Sper să ajungi un mare diplomat sub îndrumarea noastră. Domnia-ta ești inteligent, dar îți lipsește finețea. Numai așa se explică actul necugetat pe care l-ai făcut acum un an. E vorba despre răscoala iobagilor unguri, condusă din umbră de domnia-ta. Dovezile ne-ar îndreptăți să te trimitem la spânzurătoare. Ne opresc însă câteva lucruri. Cel mai important dintre ele constă în convingerea noastră că nu ai urmărit eliberarea iobagilor ci, cum e și firesc, doar tronul principatului. Apoi, Biblia ne învață să iertăm greșelile altora. Și, în sfârșit, ești omul de care am nevoie să mă slujească. Pentru vechile greșeli ale domniei-tale, ne vom ruga, domnule Naprágy.

Amenințarea din vorbele principelui îl năuci dintr-o dată pe cancelar. Dar Naprágy nu era unul dintre cei mai slabi oameni. Își reveni la fel de iute și încercă să înlăture pericolul cu ajutorul iscusinței.

— Măria-ta, spuse umil, nu văd necesitatea semnăturii noastre pe un act atât de însemnat. Numai ilustrul vostru nume îi poate da strălucirea cuvenită.

— Ei, așa parcă ne mai înțelegem, răspunse principele plăcut impresionat de umilința cancelarului.